

Zeki Olmanın Payı

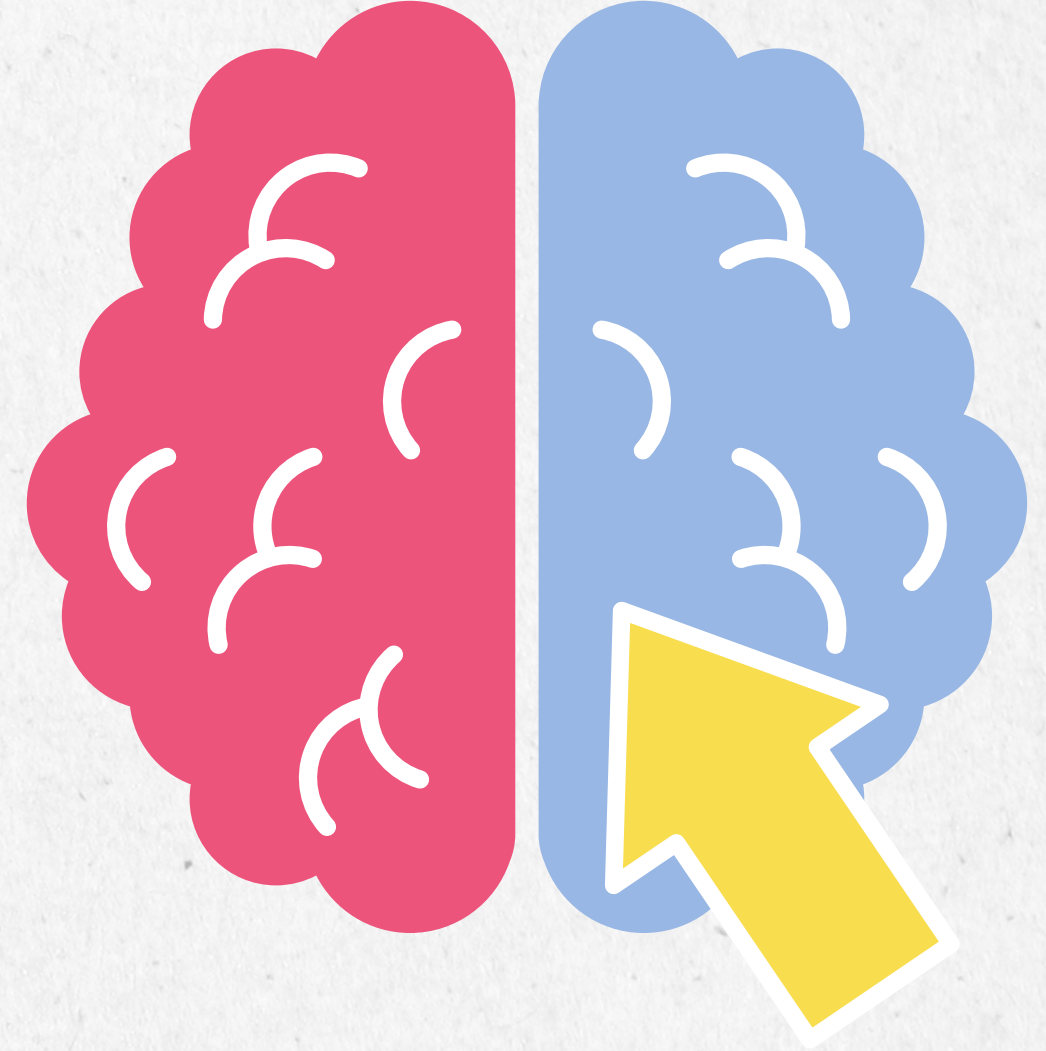
IQ (zekâ katsayısı), zihnin düşünme ve öğrenme sistemi içinde, doğru yerleştirilirse ve kullanılabilirse kişiye öğrenmede, meslekte oldukça hızlı ve yüksek bir başarı sağlayabilecek bir potansiyeldir.

Bununla beraber, kişinin hayattaki başarısını belirlemede IQ'dan daha önemli faktörler vardır. Bunlar sağduyu, tecrübe, önsezi (6. his), mucitlik ve sosyal zekâ (diğer insanlarla ortaklaşabilme kapasitesi ve onlarla birlikte çalışabilme kabiliyeti) ile pratik zekâyâ sahip olmadır.

Analitik düşünebilme gücünü ve hızını ölçen IQ testleri ile insanın hayatta başarılı olup olamayacağını söylemek çok zordur. Diğer bir ifadeyle başarı için yüksek IQ, gerekli ama yeterli değildir. IQ testleri ayrıca önseziyi ve sağduyuyu ölçemez.

Hâlbuki sanatta, teknolojide, öğretimde ve bilimde başarılı olmada mucitlik, en az IQ kadar önemlidir.

Kişinin hayatta ve mesleğinde başarılı olması zekâ katsayısı kadar, kişilik özelliklerine, motivasyonuna, tecrübeye ve doğduğu sosyal ve ekonomik dünyanın kendisi üzerindeki olumlu-olumsuz etkilerine bağlıdır.

Klasik zekâ testleriyle ölçülemeyen ama başarılı olmada önemli yeri olan zekâ parametreleri:

Sosyal zekâ:

Kendisini bilme ve tanıma böylece duygularına hâkim olmayı becerebilme gücü. Diğer insanlarla sağlıklı ve doğru iletişim ve diyalog kurabilme becerisi. Meslekte başarılı olmada sosyal zekâ ön plâna çıkarken mesleğe girme ve hazırlanmada analitik zekâ(muhakeme gücü) ve hafıza nispeten daha ağır basar.

Zeki bir insan, uzlaşmaya ve üretmeye yönelik sosyal bağlar kurup geliştiremiyorsa ve sosyal anlaşmalara sadık kalamıyorsa, kapasitesini bir ürün olarak ortaya koyabilmesi çok zordur. Bu noktadan zekânın diğer bir tezahürü olan sosyal zekâ, başarıya giden yolda en az analitik zekâ kadar önemlidir.

Pratik zekâ:

Sosyal zekâ kadar, önemli olan bir diğerk zekâ da pratik zekâdır. Yani sağduyu dediğimiz, temel ve basit gerçekleri göz ardı etmeyerek, onları kullanabilme becerisi. IQ testlerinin ölçtüğü şey, daha çok zihnin sembolleri manipüle edebilmesi ve soyut düşünebilme gücüdür. Pratik zekâ, sağduyuyla ilişkili zekâdır. Bu açıdan insanın zihin kapasitesi değerlendirilirken, IQ puanı kadar kişinin sağ duyusu da yazılı olarak veya mülâkatla ölçülmelidir.

Mucitlik:

Küçük ve basit şey yoktur prensibinin hayattaki geçerliliğini fark ederek, ona göre davranışlarını ayarlayabilme gücü. Zekâ kadar önemli olan mucitlik, farkı yaklaşımların, alternatifli düşünmenin, modüler ve sistemli düşünmenin kaynağını oluşturur ve çağımızda başarılı olmanın ve onu devam ettirebilmenin önemli bir unsurudur. Sadece yeni çözüm ve buluşlar değil yeni problemleri tanımlama da mucitliktir. Mucitlik ve dâhilik, birbirleriyle bağlantısız şeyleri bağlayabilme, ilişkilendirebilme kabiliyeti.

Mucit ve dâhi olma büyük ölçüde analogileri bulmada hafızayı uygun şekilde kullanabilmeye bağlıdır. Çünkü analogileri bulma yeni fikirlerin gelişmesinde esastır. Diğer insanların göremediği ilişkileri görebilme çok önemlidir. Hayal gücü yüksek olan ve bunu doğru yerlerde kullanabilen insanlar günümüzde daha önemli hale gelmektedir.

Zaten tek bir hipotez ışığında verileri analiz edip değerlendirme, bilgi yoğunluklu teknolojilerin kullanıldığı günümüzde gerçek ve doğruların büyük bir kısmını atlamaya sebep olmaktadır. Eşya ve hadiseleri incelemede çok alternatifli hipotezler üretmek kaçınılmazdır. Bu noktadan, mevcut parçaları veya yeni bilgileri yeni bir formatta yeniden düzenleme yetisini kazanma, günümüz dünyasında başarılı olmaya giden yolda kritik bir faktör olmaktadır. Ayrıca unutulmamalıdır ki, hayatın kaya gibi sert doğrularını ve gerçeklerini öğrenebilmek için çoğu zaman, esnek mantığı ve çok alternatifli ve ihtimalli düşünme tarzını kullanmak zorundayız.

Günümüzde başarılarını devam ettirebilen insanlar, aşağıdaki sorulan sorabilenler olacaktır:

- 1) Bu verilere başka tarzda bakabilir miyim?**
  - 2) Bu verilerin anlamını izah eden başka neler olabilir?**
  - 3) Bu verilerden hangi sonuçlara gidilebilir?**
- Bizim toplum olarak eksikliğimiz eşya ve hâdi**

Sosyal hayatta başarılı ve girişimci insanların çoğu analiz edildiğinde, çok üstün zekâlı (IQ yüksek) olmadıkları görülmüştür. Fakat bu kişilerin sosyal zekâsı (ilişkilerde, uyanık davranıp bazı şeyleri önceden hissederek, gerekli adımları atabilme; risk altına girebilme) çok iyi olduğundan ve bunu kullanabildiklerinden, başarılı olmuşlar ve sosyal ilişkilerini hedefe gitmekte bir basamak olarak kullanabilmişlerdir. Mesela, ekonomi profesörlerinin çoğu ticari hayatta çok başarılı değildir. Sembolik matematiği çok kötü olan bir kişi, günlük alışverişte fiyat analizleri konusunda oldukça iyi olabilir. Bu çerçevede zeki, çalışkan ve başarılı olma birbiriyle bağlantılı ama aynı değildir.

Meselâ, insanları aşağıdaki şekilde sınıflandırmak iş hayatında oldukça faydalı olmaktadır. Akıllı-çalışkan; Akıllı- tembel; Akılsız -çalışkan; Akılsız - tembel. Tıp ve hukuk gibi mesleklerde yüksek zekâlı olma temel maharetlerde uzmanlaşmada gerekli ve avantajlı ama, meslekte başarılı olup olmayacakları zekâ testlerine göre söylenememektedir.

Başarılı olmada ve ayakta kalmada zihnin önemli bir özelliği de, işbirliğini, yardımlaşmayı düşünebilmesi ve kolektif çalışmanın hayat için vazgeçilmez önemini idrak etmesidir. Zaten zekânın ürüne dönüştürülebilmesinde işbirliğine gidilmesi şarttır. Bunu yapabilenler gerçek hayatta başarılı oluyorlar.

İnsanın potansiyel zihni kapasitesini ölçmek istiyorsanız, sistemci yaklaşımı kullanmak zorundasınız. Zihni fakültelerin kendi içinde bir sistem ve bütünlük oluşturduğu ve sistemi etkileyen diğer parçaları hesaba katmadan bir parçayı ele alıp incelemenin ve sistem hakkında hüküm vermenin doğru ve sağlıklı olamayacağı bugün kesinlik kazanmış durumdadır. Aynen öyle de, insanın zihnî fakülteleri bir sistem halinde organize edilmiştir. Bunu, içinde ev aletleri bulunan bir kutuya benzetirsek, biz şimdiye kadar sadece o kutuda tornavida, penseyi görmüşüz. Diğer aletleri ya ihmal etmiş veya yok saymışız. Bugün ise biz bu zihin çantasının ne kadar zengin ve çeşitli aletlerle dolu olduğunun farkına varmakta ve onları aktif hale geçirerek kullanabilmenin yollarını araştırmaktayız.

Zekâ testleri bir kişinin performansının veya başarısının potansiyel seviyesinin ne olacağı konusunda gerekli oları bütün bilgiyi sağlayamaz. Ama önemli ipuçları verir. Çocuğun zihni kapasitesinin bir bölümü hakkında sağlıklı değerlendirmeler yapma imkânı sağlar.

Bu yeterli midir? Asla. Bu konudaki uzmanlar, IQ testlerinin kişilik analiz testleri, mucitlik (esnek ve orijinal farklı düşünebilme gücü, kombinasyonlu modüler) testleri; hafıza testleri (yaşa uygun genel kültür ve bilgi seviye testleri); sosyal zekâ (ailesinin öğretmenlerinin ve yakın çevrenin çocuk hakkındaki gözlemleri ve izlenimleri) pratik zekâ testleriyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğine inanmaktadırlar. Çünkü zekâ testlerinin her birinin doğruluk ve geçerlilik sınırları vardır.

Bunlar her toplum ve insan grupları için dikkate alınmalı ve testler belirli gruplara uygulanarak o grubun normları, alt ve üst sınırları tespit edilmeli, sonra o gruba aday kişiler teker teker teste alınarak o grubun normları ışığında sonuçlar değerlendirilmelidir. Çünkü o çocuğun yaşadığı sosyo-kültürel çevrenin şartları hesaba katılmadan yapılacak değerlendirmeler çoğu zaman yanıltıcı olacaktır.

IQ testleri gruplara uygulanmalı ve ferdi sonuçlar grubun alt ve üst sınırları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Çünkü referans grup veya kriterler değiştiğinde IQ puanının anlamı ve kullanılabilirliği değişmektedir.

Ayrıca çocuğun belirli yaşlarda edinmesi gereken bilgileri edinip edinmediği de ölçülmelidir. Alternatif olarak çocuğun okul başarısı, ağırlıklı not ortalaması ile genel imtihanlarda (Anadolu Lisesi, Fen Lisesi gibi) yaptığı dereceler, çocuk değerlendirilirken dikkate alınmalıdır.

Günümüzde yüzlerce çeşit zekâ testi (en profesyonelinden en amatörüne kadar) geliştirilmiş olup, bunların çoğu zekânın belli bir yönünü ölçen spesifik testler şeklinde organize edilmiştir. Sürekli olarak geliştirilen ve iyileştirilen bu testlerin kültürel sorular ihtiva etmeyen versiyonları evrensel olarak kullanılabilir seviyededir. Ancak test sonuçlarının doğru ve sağlıklı değerlendirilebilmesi için, her ülke kendi insanına ait normları ve değerlendirme kriterlerini alt ve üst sınır puanlarını, çeşitli yaş grupları ve sosyo-kültürel çevreler için ayrı ayrı geliştirmeli ve bunları birbirleriyle irtibatlandırmalı ve normlar belirli sürelerle aktüel hale getirilmelidir ki, bu testlerin faydasını görebilsin.

Özetle zekâ testlerini maden aramada kullanılan cihazlara benzetebiliriz. Zekâ testleri, sadece o kişide bir cevher olduğunu gösterir. Ama o cevherin işlenip kullanılabilir hale gelmesi, özelliklerini gösterebilmesi zekânın diğer boyutlarına ve kişilik özelliklerine (motivasyon- kararlılık- konsantrasyon- azim-çalışma ve öğrenme aşkı ve şevki gibi) esnek ve orijinal düşünebilmeye, iyi bir eğitimci kadronun elinde hayata hazırlanmasına bağlıdır.

Üstün zekâlı çocuk sadece zekâsı ile değil, müzik, resim, tiyatro gibi sanat dallarında gösterdiği başarı ile de fark ediliyor. Üstün zekâlı çocuk desteklenmediği takdirde deformasyona uğruyor. Kendi hallerine bırakıldıklarında aşın uçlara gitme temayülündedirler. Bugün dünyada beyin avcıları vardır. Her ülke kendi insanındaki bu değerli madenleri bulup işlemek ve onu ülke kalkınmasında kullanmak zorundadır. Yoksa bu değerli zihin madenlerini, yabancılar gelip petrolümüzü işlettikleri gibi alır ve işletirler.

